

Анотація

У статті аналізується ономастична лексика, що виконує роль поетонімів у поетичних творах сучасного автора Володимира Калашника. Розглядаються засоби та прийоми перетворення антропонімів, міфонімів, бібліонімів, топонімів та інших видів онімів на поетоніми; також визначені стилістичні функції ономалексем.

Ключові слова: *онімний простір, антропонім, міфонім, бібліонім, топонім, поетонім, конотація, стилістичні функції.*

Аннотация

В статье анализируется ономастическая лексика, исполняющая роль поэтонимов в поэтических произведениях современного автора Владимира Калашника. Рассматриваются способы и приемы превращения антропонимов, мифонимов, библионимов, топонимов и других видов онимов в поэтонимы; также определяются стилистические функции ономалексем.

Ключевые слова: *ономастическое пространство, антропоним, мифоним, библионим, топоним, поэтоним, коннотация, стилистические функции.*

Summary

In article the onomastical lexicon, playing a role of poetonyms in poetic products of modern writer Volodymyr Kalashnyk, is analyzed. Ways and transformation receptions anthroponyms, mithonyms, biblionyms, toponyms and other onyms in poetonyms are considered, and also stylistic functions onomastical units are defined.

Key words: *onomastic space, anthroponym, mithonym, biblionym, toponym, poetonym, connotation, stylistic function.*

УДК 811.161.2'373.2

Сколоздра-Шепітко О. Р.
Львівський національний
університет імені Івана Франка

ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЯ ОНІМІЯ РОМАНУ ОКСАНИ ЗАБУЖКО „МУЗЕЙ ПОКИНУТИХ СЕКРЕТІВ”

Незважаючи на те, що вже багато зроблено в царині літературно-художньої ономастики, актуальним і досі залишається дослідження онімного простору творів українських письменників. Як зазначає Л. Белей,

„сучасний стан української літературно-художньої антропоніміки виявляє гостру потребу збору, систематизації численних українських літературно-художніх антропонімів (ЛХА), різнобічного вивчення їх функціонально-стилістичних можливостей, виявлення загального та індивідуального в принципах номінації персонажів, з'ясуванні ролі літературно-художньої антропонімії у процесі становлення національної антропосистеми та національної літературної мови” [1, с. 3 – 5]. Це ж можемо сказати і про літературно-художню ономастику в цілому.

Вивченню онімної номінації персонажів у художньому тексті присвячено багато праць українських (Л. Белей, А. Вегеш, Т. Гриценко, В. Калінкін, Ю. Карпенко, Л. Кричун, Т. Крупеньова, Г. Лукаш, М. Мельник, Т. Наумова, Л. Селіверстова, Р. Таїч, Т. Наумова, Л. Шестопалова, Р. Шотова-Ніколенко та ін.) і зарубіжних (М. Альтман, Б. Бірус, А. Вільконь, С. Гавор, А. Гурський, М. Кнапова, Л. Колоколова, Е. Магазаник, О. Фоякова та ін.) мовознавців. На сьогодні опрацьовано літературно-художні антропоніми (ЛХА) у творах В. Винниченка, О. Гончара, В. Дрозда, Л. Костенко, П. Куліша, Я. Славутича, Григорія Тютюнника, Лесі Українки, І. Франка, М. Хвильового, Ю. Яновського та інших письменників. Проте ономастикон сучасної української прози детально розглянуто лише у небагатьох працях, тому актуальним є розгляд ономастикону роману сучасної української письменниці Оксани Забужко „Музей покинутих секретів”. Отож метою статті є структурно-стилістичний аналіз літературно-художніх онімів у романі „Музей покинутих секретів”.

Найчисельнішими у творі виявилися літературні антропоніми, які виконують чимало стилістичних функцій, із-поміж яких основними є номінативна та характеристична. Характеристична функція – багатогранна, оскільки ЛХА можуть вказувати на національність, регіон, у якому проживає персонаж; також можуть характеризувати героя за вчинком, особливостями характеру, поведінкою, зовнішнім виглядом тощо. Наприклад, ЛХА *Геля Довган*, *Владка Матусевич*, *Ірка Мочернюк*, *Дарина Гоцинська*, *Адріян Ватаманюк* вказують на українську національність номінованих героїв; антропоніми *Леа Гольдман*, *Гольдман-Берковіц*, *Іда*, *Гольдман Борух* – на те, що це представники єврейської національності; номени *Свечочка*, *Серьозжа*, *Уйобишев*, *Алексей Васільч*, *Пьотр Нікалаїч* – на російські корені номінанта.

Нерідко ЛХА у творі Оксани Забужко вказують на регіональні особливості іменування, про що свідчить і порівняння зі „Словником українських імен” І. Трійняка. Так, імена *Миросьо* [4, с. 234], *Геник* [4, с. 118], *Юрко* [4, с. 409], *Василько*, *Марічка*, *Геля* [4, с. 265] мають особливості найменування галичан, а назви *Юлічка* [4, с. 407], *Нікушка* [4, с. 65], *Адька*, *Адюська*, *Вадька* [4, с. 54], *Валера* [4, с. 55], *Машенька* [4, с. 213], *Пашенька* [4, с. 279], *Вовчик* [4, с. 74], *Льоньчик* [4, с. 193] притаманні для мешканців центральної та східної України.

Досить часто спостерігаємо у творі обігрування власних імен. Письменниця говорить про своєрідну моду на імена чи то в радянський період, чи то в часи вже незалежної України. Наприклад, згадуючи маму Владислави Матусевич – Ніну Устимівну, Дарина Гощинська зауважує, що насправді вона не Ніна, а Нінель: „...найсмійніше ж, що справжнє ім'я Н.У., за паспортом, не Ніна, а взагалі **Нінель**, анаграма від „Ленін”, що свідчить аж ніяк про шляхетне дитинство з французькими гувернантками... і ще спасибі, додавала, що хоч Нінель, а не **Сталіна**, не **Октябриня** або ще який-небудь **Звіздец**, що й не відхрестися” [2, с. 241].

В іншому місці теж є момент про моду на імена: „На Березняках вона живе, бульвар Давидова. **Руслана** зветься. Я думав, буде якась **Лоліта** чи **Анджела**” [2, с. 695]; „З досвіду Адріян знає, що такі сільські дуки – ті, хто в брежнєвську добу доп'явся туди, де можна вкрати: колгоспне начальство, завферми, завсклади, директори МТС, – старовини якраз не зберігають, хапаються чимскоріше замінити її на нове, на городське, і дочок своїх називають **Глонами** й **Анджелами**, а не **Катрями** й **Марійками**...” [2, с. 674].

Цікаві роздуми фіксуємо також про варіанти імені *Вероніка*: „Господи, **Вероніка Бухалова** – треба ж так обізвати дитину! Це ж як, цікаво, вони на неї вдома кажуть – **Вера?** **Ніка?** **Рона?**” [2, с. 271]. Цей уривок свідчить не лише про можливість обирати різні форми імені, але й про те, як правильно потрібно обирати дитині ім'я, адже відомо, що екзотичне ім'я зі смішним за етимологією прізвисьмом створюють комічний ефект.

Деякі ЛХА характеризують персонажів безпосередньо семантикою своїх основ. Наприклад, Дарина називає Адріана *Ледащуком-Замурзульським*, вказуючи на його нехтіть іти вранці в душ: „Страшенно не хочеться йти в душ і змивати з себе її запах, хай уже після сніданку. *Ледащук-Замурзульський!* – дражниться з мене Лялюська, коли снідаємо

разом...” [2, с. 161]. В основі прізвиська лежать апелятиви *ледащо* – „ледар” [3, т. 4, с. 467] і *замурза* – „про замурзану людину” [3, т. 3, с. 224].

Звичайно, що найбільш промовистими з-поміж усіх номенів є прізвиська персонажів, які характеризують їх за зовнішністю (наприклад, ЛХА *Глонка-Барбі* – симпатична лаборантка з радіофізи, *Ніагара* – дівчина в ресторані з розкішним довгим волоссям („*Це теж щось нове, раніше в мене таких клінічних нападів ревності не було, а тут я вже кілька разів за вечір ловлю себе на тому, що мене дратує оте надміру голосисте, „всі-дивіться-на-мене” сопрано за сусіднім столиком – із розкішною, так і хочеться занурити туди руки, каштановою Ніагарою волосся, як у рекламі шампуню, – і що добре, що Адька сидить до цієї Ніагари спиною, а це вже параноя в повному цвіту, приїхали*” [2, с. 425]), *Настуся-Вже-В-Гиссі* – молода практикантка, яка носить одяг провідних фірм світу (“*Її звали Анастасія, і вона моя практикантка... Ця також у блузочці від Гиссі, в черевиках від Bally і з сумкою до пари черевикам... Коли Настуся-Вже-В-Гиссі наставляє на мене (на мене!) свого розтуленого мокрого дзьобика, мені страшенно кортить співчутливо спитати, чи в неї часом не гайморит*” [2, с. 256 – 257]), за характерним вчинком (*Адріан-несучка, Адріан Ідеєноскій, Адріан Ідеєродний* – так себе іронічно іменує Адріан через те, що в нього виникають різні ідеї („*Сиплю, бач, ідеями, як ікрою; ранок підвищеної ідеєродності. Підвищеної несучості. Адріан-несучка. Гаспадин Адріан Ідеєноскій. Ні, краще - Адріан Ідеєродний: майже як імператор*” [2, с. 178]); *Коньяк Семенович* – так називає Дарина Миколу Семеновича, який випив багато коньяку („*Я цей коньячок уже доп'ю, з вашого дозволу? Чого ж його тут на сльози лишати*” [2, с. 447])).

Іронічним прізвиськом *Дарина Пательня* називає себе Дарина Гоцинська, аргументуючи, що саме так її б усі називали, якщо б вона була домашньою господинею.

Своєрідними прізвиськами виступають назви для Дарининою колеги по роботі Антона, якого вона називає то *Антоським*, то *Антошкіним*, то *Антуаном*. Такі прізвиська, на нашу думку, зумовлені мовленнєвою ситуацією. Виражаючи щирі дружні почуття, Дарина називає Антона *Антоським* – номінацією, в якій відчутна позитивно забарвлена конотація, зумовлена тим, що в основі назви є деминутивна форма імені *Антосько* („*Не ревнуй, Антоський... Я все одно тебе люблю*” [2, с. 803]).

Власну назву *Антошкін* (на взірєць російських прізвищ) Гощинська вживає тоді, коли картає друга за лайливу лексику („*Що за лексика, фільтруй дискурс, Антошкін*“ [2, с. 806]). Антропонім *Антуан* вжито у мовленнєвій ситуації, коли Дарина з повагою ставиться до пропозиції Антоші допомагати їй знімати фільм, незважаючи на брак коштів („*Антуане, ти не почув? У мене бабла нема тобі платити!*“ [2, с. 810]).

Цікавим явищем номінації персонажів у Оксани Забужко є створення складних прізвищ, написаних через дефіс: *Настуся-Вже-В-Гиссі*, *Гельця-тоді-ще-„Рома”*, „*Дарочка-дурочка-дірочка*”. До номінації *Гельця-тоді-ще-„Рома”* входить власне ім'я героїні Гельця та її псевдо „Рома”. Назва для Гощинської „*Дарочка-дурочка-дірочка*“ містить особливі конотації. Замінивши лише одну букву у частинах цього складного номена, Оксана Забужко створює низку асоціацій, викликаних доантропонімним значенням цього оніма. Дарочку заможні чоловіки вважали дурочкою, порівняно з ними вона – дірочка. Однак письменниця неодноразово наголошує, що Дарочка – це не дурочка і не дірочка, вона – це дар, особистість, яка має власну думку і власну гідність.

Різко негативну конотацію спостерігаємо при обігруванні прізвища *Бухалов*, яке викликає асоціацію зі словом-жаргонізмом „бухати”, тобто пити багато спиртних напоїв. Оксана Забужко у творі так характеризує цей онім: „...але це ж треба, справді, таке прізвище носити, ото наградив Господь і тато з мамою! Серйозне прізвище – щире, непідробне рязансько-тамбовське, з тих, що носять старі відставники, – як незабутній підполковник *Доскін*, який викладав у нас у школі історію з фізкультурою і про якого подейкували, наче *Доскін* він по жінці, а насправді, з дому, – *Уйобишев*” [2, с. 266 – 267].

Більшість повстанських псевдо – теж промовисті і мають у творі мотивацію. Наприклад, фіксуємо пояснення вибору псевдо *Київ* для Адріяна: „*Я хотів би полягти в Києві, як Лодзьо. На тих апостольських горах, де починався мій народ. Де синь Дніпра і золото храмів, як правічні барви наших знамен перед зором небесного воїнства. Там, де шуміла княжа і гетьманська слава, – і наші батьки виступали за неї походом під дзвони Святої Софії. Я ніколи туди не дійшов, – а так прагнув дійти, побачити на власні очі, через те й псевдо собі взяв – „Київ”* [2, с. 511]. Ще один повстанець узяв собі псевдо „*Карий*” тому, що таким чином хотів завжди пам'ятати про свого улюбленого коня, якого поради везли на смерть

і який у смертельному поїзді врятував життя малому хлопцеві: „Дід, покойник, мене на станцію завіз, ще як із колгоспу коні на синдикат гнали, на мило... Пхнув у вагона нищечком, то так я з тими кіньми до Харкова й доїхав. Вони вже самі на ногах не стояли... Мудрий був кінь. Я йому свій хліб виносив, а мати плакали... а в вагоні він мене признав...” [2, с. 210].

Окрім, характеристичної, ЛХА у романі також відіграють емотивну функцію, яка виражається вживанням пестливо-здрібнелих або згрубілих імен. Наприклад, Дарина Гощинська, згадуючи про трагічно загиблу Владиславу Матусевич, ніби нанизує пестливі варіанти імені *Влади*: *Влада, Владуська, Владка, Владуся, Владонька, Владуха*: „**Влада, Владуська**, така маленька, щупленька, як підліток, і водночас така непохитна, мов на сталеву пружинку насаджена...” [2, с. 86]; „**Владонько, Владусю**, поможи мені” [2, с. 134]. Навіть на перший погляд згрубілі назви вжито у значенні пестливих: „**Владухо, Матусевичко**, ну тебе к бісу, дай же мені відпочити хоч цих чотири години, які ще маю в запасі” [2, с. 90].

Отже, окрім номінативної, ЛХА у романі Оксани Забужко „Музей покинутих секретів“ відіграють ще стилістичну функцію, яка ділиться на характеристичну, емотивну, текстотвірну.

За своєю структурою ЛХА мало відрізняються від реальних антропонімів. Адже, як стверджує Л. Белей, „вони творяться на ґрунті реальної антропонімії та за зразком реальних антропонімів” [1, с. 24]. Для досягнення ілюзії правдивості, достовірності описуваних подій, автор зобов’язаний дібрати персонажам реальні (за структурою) імена. „Структура власних особових іменувань персонажів більшою чи меншою мірою мусить бути орієнтована на реальну антропонімію, точніше, на знання її мовним колективом” [1, с. 11], тобто навіть штучно утворений авторський ЛХА (хоча б однією ознакою) завжди мусить нагадувати реальні антропоніми.

Усі ЛХА твору ділимо на такі групи:

А. Однолексемна модель номінації, до складу якої входять: 1) власні чоловічі імена, репрезентовані повними (*Адріян, Амброзій, Анатолій, Артем, Богдан, Ігор, Йосиф, Михайло, Нестор, Олександр, Олексій, Сергій, Тарас, Федір*) та демінутивними (*Адік, Адріянчик, Адька, Адюська, Адьо, Антосьо, Бронек, Вадя, Вадька, Валера, Василько, Вовчик, Геник, Лодзьо, Льончик, Миросьо, Пашенька, Петя, Сашко, Серьоза, Толя, Федька, Юрко, Юрчик*) варіантами; 2) власні жіночі імена,

репрезентовані повними (*Анастасія, Аполлінарія, Анджела, Владислава, Володимира, Гортензія, Етка, Ілона, Лоліта, Людмила, Марта, Нінель, Одарка, Оксана, Октябрина, Поліна, Руслана, Сталіна, Стефанія, Тетяна, Хая*) та демінутивними варіантами (*Вера, Влада, Владка, Владонька, Владуся, Владуська, Владуха, Гелюська, Гельця, Дар, Дарочка, Даруся, Ірочка, Катруська, Леська, Людя, Люся, Лялюся, Маринка, Марічка, Машенька, Надійка, Ніка, Нікуся, Нікушка, Нінка, Нусічка, Нуся, Оленька, Поленька, Рона, Светочка, Стефа, Юленька, Юлічка*); 3) чоловічі та жіночі імена у формі називного відмінка множини (*Василі, Стефани, Талимони, Юрки, Катрі, Лампії, Марії, Марійки, Порфи, Теклини*); 4) прізвища (*Берлусконі, Бойчук, Бор, Брежнєв, Брехт, Бріттен, Бухалов, Буш, Василенко, Вірзінг, Гітлер, Галілей, Горська, Гоцик, Гоцинська, Грицюк, Губайдуліна, Гонгадзе, Дзюба, Довган, Дюбюффе, Ейнштейн, Зайцев, Заливаха, Захара, Жданкін, Кучма, Лемик, Лукаш, Лятолинський, Мацейко, Миколайчук, Примаченко, Равель, Рузвельт, Собачко, Сталін, Струтинський, Новаківський, Тетянич, Уйобишев, Федорчук, Черчіль, Ширак, Шрьодер, Штірліц, Ющенко*); 5) ЛІХА типу прізвиська (*Антоський, Антошкін, Антуан, Лисий, Ніагара, Отоля*); 6) патроніми (*Матусевичка, Довганівна*); 7) криптоніми (*Р., Н.У.*); 8) псевдо (*Ворон, Гайовий, Дзвіня, Звір, Карий, Левко, Легенда, Мирон, Орко, Ратай, Рахеля, Рома, Роман, Стодоля, Явір*).

Б. Багатолексемна модель номінації, репрезентована: 1) іменем та прізвищем персонажа: *Едгар По, Майкл Мур, Толя Гоцинський, Вітька Вальчин, Колька Петрусенків, Льонька Митришин, Фредді Меркурі, Кларк Гейбл, В'ячеслав Чорновіл, Вадик Бойко, Гія Гонгадзе, Філіп Глас, Костянтин Острозький, Ласло Могол-Надя, Адріян Ватаманюк, Тарас Процюк, Адріян Ортинський, Йоган Вайсс, Анджей Ортинські, Віллі Вірзінг, Мишко Грицюк, Михайло Грицюк, Йосип Ватаманюк, Сашко Краснокутський, Че Гавара, Льончик Колодуб, Омар Жариф, Усама бен Ладен, Владислава Матусевич, Владка Матусевич, Дарина Гоцинська, Ірка Мочернюк, Геля Довган, Раїса Горбачова, Моніка Булуччі, Ірочка Білик, Оксана Караваєва, Вероніка Бухалова, Марлена Дітріх, Анна Кареніна, Юлія Тимошенко, Леа Гольдман, Оля Гоцинська*; 2) прізвищем та іменем: *Гольдман Давид, Гольдман Борух, Гольдман Леа, Гольдман-Берковіц Іда*; 3) іменем та іменем по батькові: *Андріан Амброзійч, Антон Івановіч, Амброзій Іванович, Василь Мусійович, Микола Семенович*,

Алексей Васильч, Пьотр Нікалаїч, Нінель Устимівна, Ніна Устимівна, Ольга Федорівна, Дарина Анатоліївна, Леа Давидівна. Усього 12 назв; 4) іменем та патронімом: Олена Довганівна; 5) моделлю „ім'я + ім'я по батькові + прізвище”: Іван Трифонович Бухалов, Павло Іванович Бухалов, Антон Іванович Злобін, Дарина Анатоліївна Гоцинська, Олена Амброзіївна Довган, Аполлінарія Амброзіївна Довган-Ватаманюк; 6) складним прізвиськом: Гумберт Гумберт, Гаспадін Адріан Ідесноскій, Адріан Ідесродний, Зозулястий Дядько, Коньяк Семенович, Рита-Марго, свята Рита, Ллонка-Барбі, Антоша-„Бритва Окама”, Бритва Окама, Дарина Пательня, Ледацук-Замурзульський, Снігурка на пенсії Дарочка-дурочка, Червона Шапочка, Дарочка-дурочка-дірочка, „Настуся-Вже-В-Гисси”, „сама-собі-Пігмаліон”, „Гельця-тоді-ще-“Рома””; 7) антропонімом із апелятивним компонентом, який вказує на родинні відносини (бабця Ліна, бабця Аполлінара, баба Тетяна, бабушка Дуня, прабабуся Володимира, тьотя Люся, тета Геля, Матусевич-батько, папа Володя, дядя Володя, сестричка Олюнька, сестра Іда, вуйко Борух); вік (бабка Мокленчиха, дедушка Хаммер, дедушка Ленін, дедушка Шекспір, старий Довган, Матусевич-старший, Гоцинська старша, малий Адзьо, маленький Юзік); професію (оператор Антош, панотець Ортинський, шофер Вася, інженер Гоцинський, Юзьо-філолог, Юлька-антикварша, д-р Фройд, Павло Іванович з архіву, міністр Перацький, нардеп Вадим); звання (сержант Петренко, капітан Бухалов, підполковник Доскін, полковник Воронін, майор Митрохін, доцент Рибачук); місце проживання або походження (московський Петя, Люся-полтавка); поштиві звертання (ексцеленція Шептицький, пан Адріан, панна Геля, гаспадін Адріан, таваріц Дзержинський).

Отже, за структурними ознаками проаналізовано 288 назв, із-поміж яких однолексемних ЛХА – 243, а багатолексемних – 45.

Літературно-художня топонімія так само, як літературно-художня антропонімія, відіграє важливу роль у канві художнього твору, зокрема слугує для створення локальної характеристики твору, надає творові просторової реалістичності тощо.

У романі „Музей покинутих секретів” зафіксовано такі класи **топонімів**: 1) **ойконіми**, які вживаються здебільшого для орієнтації читача в просторі. Ойконім – вид топоніма, власна назва будь-якого поселення: міста, села, а також назви хуторів, висілків і под. [3, с. 130]

(Абу-Дабі, Анталія, Аушвіц, Багдад, Берестечко, Берн, Бориспіль, Галіфакс, Голлівуд, Дніпродзержинськ, Дубай, Здолбунів, Женева, Ірпін, Караганда, Копенгаген, Краків, Лемберг, Лозанна, Львів, Маріуполь, Мелітополь, Москва, Мукачево, Одеса, Острог, Перемишль, Почаїв, Рославичі, Сандомир, Сорбонна, Сочі, Станиславів, Теміртау, Трахтемирів, Хургада, Цюрих, Чернівці, Чорнобиль, Яд-Вашем, Ялта); 2) **гідроніми** (річки *Тиса, Вісла та Одер*); 3) **ороніми** – вид топонімів, власні назви будь-яких елементів рельєфу земної поверхні позитивних / додатніх (вал, гора, горб, гряда, кряж, мис, скала) й негативних / від’ємних (балка, долина, западина, котловина, провал, пропасть), тобто будь-яких орографічних об’єктів [3, с. 130] (*Альпи, Говерла, Кара-Даг – гори, Бабин Яр*); 4) **інсулоніми** – назви островів та півостровів [3, с. 102] (*Крим, Труханів острів, Соловки*); 5) **хороніми** – вид топонімів, власні назви будь-якої території, області, району, краю [3, с. 188] (*Вінніпегівщина, Київщина, Кременеччина, Миколаївщина, Московщина, Полтавщина, Херсонщина, Полісся, Слобідська Україна, Велика Україна, СРСР, Бессарабія, Закарпаття, Сибір, Латинська Америка, Європа, Балтійське узбережжя, Америка, Афган, Бенілюкс, Голландія, Гондурас, Грузія, Індія, Ірак, Канада, Китай, Німеччина, Нова Зеландія, Польща, Росія, Словаччина, США, Таїланд, Хорватія, Чечня, Швейцарія, Японія*); 6) **урбаноніми** – вид топоніма, власна назва будь-якого внутріміського об’єкта: вулиці, площі, парку, скверу, театру, церкви, будинку культури, стадіону, кладовища та ін. [3, с. 184]. Із-поміж зафіксованих у романі урбанонімів можна виділити наступні різновиди: **годоніми** – вид урбаноніма, назва лінійного об’єкта в місті, селі, в тому числі бульвару, проспекту, вулиці, провулка, проїзду [3, с. 73] (вулиці *Бляхарська, Брюллова, Васильківська, Володимирська, Жидівська, Золоті Ворота, Золотоворітська, Кірова, Круп’ярська, Личаківська, Ломоносова, Пелчинська, Підвальна, Прорізна, Рейтарська, Руска, Сапєги, Сербська, Софійська, Тарасівська, Червоноармійська, бульвар Давидова, бульвар Шевченка, Георгіївський провулок, метро „Університет”*); **еклезіоніми** – вид топоніма, власна назва місця проведення обряду, місця поклоніння в будь-якій релігії; назва церкви, каплиці, костелу, кірхи, монастиря [3, с. 83] (*Софійський собор, Єрусалимський Храм, Ірининська церковця, Гетсиманський сад*); **некроніми** – вид топоніма, власна назва місця поховання [3, с. 127]

(*Байкове*); **агороніми** – вид урбаноніма, назва міського майдану, площі, ринку [3, с. 34] (*Майдан, Хрещатик, базари – Галицький базар, Житній, Сінний, Лук'янівка, Володимирський, Бессарабка*); **дромонім** – вид топоніма, власна назва будь-якого шляху сполучення (в т. ч. мосту): наземного, водного, підземного, повітряного [3, с. 82] (*Житомирська траса, Бориспільська траса, міст Патона*); **ойкодомонім** – вид урбаноніма, власна назва будинку, будівництва [3, с. 130] (*Афінський Парфенон, Кремлівський Дворець Съєздов, Маріїнський палац, Кловський палац, палац „Україна”, Лозанський Ермітаж, готель „Palestine”, стадіон „Спартак”, Нью-Йоркські Вежі, Пізанська Вежа, брама Зборовського*).

Літературно-художні топоніми у романі Оксани Забужко послуговували не тільки локалізаційним орієнтиром, але й ужиті з метою відобразити певне суспільно-політичне явище (*Соловки, Сибір* – явище заслання, *Грузія, Чечня, Афган, Ірак, Багдад* – війни, *Станиславів, Бабин Яр, Совецький Союз, Закерзоння, Слобідська Україна* – історичне минуле тощо), соціальний стан та імідж тих, хто їх уживає (*Ялта, Анталія, Бенілюкс, Хорватія, Таїланд, Абу-Дабі, Дубай, Балтійське узбережжя* – місця відпочинку заможних людей) та ін. Зафіксовано також цікаве явище – нанизування структурно подібних топонімів для того, щоб показати провінційність іменованого персонажа *Мелітополь* і *Маріуполь*.

Отже, топонімія роману Оксани Забужко „Музей покинутих секретів“ насамперед відіграє роль локалізаційного орієнтира, хоч це не єдина функція топонімів у художньому творі. Найбільше у романі зафіксовано ойконімів, ергонімів та хоронімів. Інші різновиди топонімів є менш чисельними або взагалі трапляються спорадично.

3-поміж інших класів онімів зафіксовано такі: 1) **гемеронім** – власна назва органу періодичного друку та інформації (газети, журналу, інформаційного бюлетеня), телевізійного каналу, студії, радіостанції, інтернетвидання [3, с. 67] (газети „*Правда*”, „*New York Times*”, журнали „*Бизнес*”, „*Натали*”, „*Elle-Украина*“, „*Лиза*“, „*Cosmopolitan*”); 2) **порейонім** – вид хремотоніма, власна назва конкретного транспортного засобу сполучення [3, с. 151] (*Фольксваген-Гольф, „Волга”, „Гольф”, „Ікарус”, „Таксі-люкс”, „Таксі-блюз”*); 3) **прагматонім** – власна назва одиничного виробу, предмета побуту [3, с. 152] (назви вин „*Pinot Noir*”, „*Курвуазьє*“, „*Beaujolais-Villages*“, пива „*Оболонське*”, цигарок „*Голуазу*”, „*Davidoff*”, швейної машинки

„Зінгер”, зубної пасти „Аквафрей”, сервізу „Мадонна”, магнітофона „Весна”, колготок „Лусра”, матраца „Venetto”, годинника „Rolex”, парфумів „Егоїст”, „Індійський сандал”, „Вує може”, майонезу „Чумак”, шоколаду „Milka”, назви міжнародних брендів одягу та прикрас *Morgan, Lora Ashlej, Versacci, Armani, Gucci, Bally, Hugo Boss, Steilman, Brioni, Palm, Max&Marra*, кольє від *Тіффані*, корпорація солодощів *Nestle*; 4) **ідеонім** – вид хремагоніма, власна назва окремого об’єкта культури, науки, мистецтва, взагалі духовності, інакше назви художніх, музичних творів, наукових, релігійних, публіцистичних праць, найменування картин, скульптур, кінофільмів, а також театральних, циркових вистав, балетів та ін. [3, с. 94] (телепередачі „Комеді Клуб”, „Діогенів ліхтар”, „Жива планета”, „Людина в інтер’єрі”, „Людина у себе вдома”, „Фешин-шоу”, фільми „Пропала грамота”, „Білий птах з чорною ознакою”, „Звіяні вітром”, „Зоряні війни”, „Район Мелроуз”, назви картин „Вміст жіночої сумочки, знайденої після катастрофи”, „Після вибуху”, „Герніка” Пікассо, музичні твори „Show Must Go On”, „Ода Радості” Бетховена); 5) **ергонім** – власна назва певного об’єднання людей: організації, партії, установи, закладу, зокрема магазину, перукарні, ресторану [3, с. 85] (музичні гурти „BB”, „Queen”, магазини „Утопія”, „Бенетон”, „Світло для дому”, „Велика кишеня”, „Сільпо”, „Пасаж Миколаша”; кафе „Петрівни”, „Мар’яни”, „Барабан”, „Столова”, „Обицелит”, „Макдональдс”, „Хрецащицький пасаж”; ресторани „Купідон”, „Пантатрюель”, джаз-клуб „44”, видавництво „Мистецтво”, фабрика „Красная Москва”, *Острозька академія*); 6) **зооніми** – вид оніма, власна назва (кличка) домашньої чи дикої тварини [3, с. 92]. Різновидами зоонімів є: **кінонім** – вид зооніма, кличка домашньої собаки [3, с. 103] (*Барсик*); **гіпонім** – вид зооніма, кличка коня [3, с. 73] (*Квітка, Карий*); 7) **теоніми** – власні назви Бога, божества в будь-якій релігії, міфології, пантеоні [3, с. 170] (*Ісус Христос, Божя Мати, Почаївська Божя Мати*); 8) назви біблійних та материкових героїв (*Понтій Пилат, святий Петро, Іов Залізо*); 8) **астроніми** – власна назва окремої зірки, а також сузір’я, галактики, туманності [3, с. 52 – 53] (*Марс, Венера*).

Усі ці оніми відіграють допоміжну роль для зображення персонажів, для опису якихось подій, епох тощо. Наприклад, вживання власних назв на позначення світових брендів одягу та взуття слугує засобом створення іміджу персонажа, опису його зовнішнього вигляду. Таку ж функцію

відіграють оніми на позначення марок автомобілів, різновидів вин, цигарок. Імідж та спосіб життя героїв допомагають зобразити назви кафе, ресторанів та інших громадських місць.

Отже, усі літературно-художні оніми у романі Оксани Забужко „Музей покинутих секретів” вжиті недаремно, оскільки „працюють” на цілісність художнього твору, на його мистецьку завершеність. Основними онімними одиницями виявилися літературно-художні антропоніми (вони й кількісно найчисельніші), а інші поетоніми слугують допоміжними засобами характеристики персонажів, конкретної епохи, історичної події тощо. Ономастикон роману письменниці, безумовно, ще потребує подальшого вивчення, але і та невелика робота свідчить про майстерність Оксани Забужко стосовно введення власних назв у канву художнього тексту.

Список використаної літератури

1. Белей Л. О. Нова українська літературно-художня антропоніміка: проблеми теорії та історії / Л. О. Белей. – Ужгород, 2002. – 176 с.

2. Забужко О. Музей покинутих секретів: роман / О. Забужко. – К. : Спадщина, 2012. – 832 с.

3. Словник української ономастичної термінології / уклад. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. – Х. : Ранок-НТ, 2012. – 256 с.

4. Трійняк І. І. Словник українських імен / І. І. Трійняк / [відп. ред. І. М. Железняк]. – К. : Довіра, 2005. – 509 с.

Анотація

У статті проаналізовано ономастикон роману Оксани Забужко „Музей покинутих секретів”. З’ясовано структурні та стилістичні особливості онімів.

Ключові слова: ономастикон, онім, антропонім, топонім.

Аннотация

В статье проанализирован ономастикон романа Оксаны Забужко „Музей заброшенных секретов”. Выяснено структурные и стилистические особенности онимов.

Ключевые слова: ономастикон, оним, антропоним, топоним.

Summary

The article analyzes the Onomasticon Oksana Zabuzhko's novel „The Museum of Abandoned Secrets”. It was found structural and stylistic features of the proper names.

Key words: *onomasticon, onym, anthroponom, toponym.*